УДК 81'25-051Мисик:008(447)"19"

Наталія Гриців
Львівський національний університет імені Івана Франка (Україна)

ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ СВІТ ВАСИЛЯ МИСИКА (ДО 110-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ)

Цьогоріч вшановуємо 110-ту річницю народження **Василя Олександровича Мисика** (24.07.1907–03.03.1983). Волею долі йому судилося відіграти важливу роль у розвитку української літератури, перекладної зокрема. Доробок В. Мисика – лауреата Премії імені Максима Рильського, поета, перекладача, орієнталіста, літературознавця, критика, редактора, рецензента – винятковий в історії українського художнього перекладу. Окрім багатої письменницької творчості, його спадщина налічує різночасові та різножанрові переклади творів вісімдесяти письменників, яких митець увів у національну естетосферу. Він уперше переклав українською мовою ряд творів: драму В. Шекспіра "Тимон Афінський", романи Дж. Дос Пассоса "1919" та О'Генрі "Королі і капуста", байку Дж. Ґея "Заяча дружба", збірки поезій Р. Бернса, Дж. Кітса, Рудакі, Хайяма. В. Мисик – перший перекладач з есперанто українською мовою, зокрема "Колискової" (Lulkanto) Є. Михальського.

Помітним набутком української культури стали окремі видання перекладів В. Мисика: Р. Бернс "Вибране"; Р. Бернс "Поезії"; Гафіз "Лірика"; Дж. Дос Пассос "1919"; Дж. Кітс "Поезії"; О'Генрі. "Королі і капуста"; Ф. Рудакі "Вибране"; О. Хайям "Рубаї"; В. Шекспір "Тимон Афінський"; В. Шекспір "Юлій Цезар"; В. Шекспір "Ромео і Джульєтта"; також збірки В. Мисика: "Захід і Схід"; "Серед сонячної повені"; "Твори в 2-х т." і літературно-критичні нариси "Зустрічі". Цінність його особистого внеску в українську літературу виявляється у введенні нових та вдосконаленні вже наявних віршових форм: бейту, елегії, епіграми, газелі, ідилії, касиди, рубаї, бармака і східного дастану. Зокрема, баладу – жанр ліро-епічної поезії фантастичного, історико-

героїчного або соціально-побутового характеру з драматичним сюжетом – найширше у доробку В. Мисика представлено перекладами творів Р. Бернса. Завдяки В. Мисику, в українській поетиці глибше осмислено епіграми, епітафії та жартівливі вірші Р. Бернса. Оду, елегію і сонет великою мірою представлено перекладами поезій Дж. Кітса.

Літературне розмаїття оригінальних творів у В. Мисика представлено такими мовами: англійською, німецькою, французькою, російською, білоруською, грузинською, перською (охоплюючи два варіанти – фарсі і таджицький), арабською, румейською, есперанто, туркменською, азербайджанською, єврейською (їдиш), болгарською, бенгальською і словацькою.

Симетрію перекладної діяльності й оригінальної творчості можна представити збірками оригінальних творів: "Берег", "Казахстанська магістраль", "Біля криниці", "Борозни", "Брянський ліс", "Верховіття", "Вибране", "Лан", "Планета", "Чорнотроп".

Ураховуючи такий внесок В. Мисика в українську літературу, 1995 р. Національна спілка письменників України заснувала Літературну премію імені Василя Мисика, яку присуджують за оригінальні поетичні збірки та віршові переклади.

Наївно вважати, що появі цих здобутків сприяли умови життя і праці В. Мисика. Його було силоміць вилучено з творчого процесу 27-річним юнаком, далі він ніс тягар трагічного досвіду харківської тюрми, Соловків, німецького концтабору. У повоєнний період понад десятиліття перебував поза літературою. В історії української літератури його творча постать насамперед "прописана" у періоді 1920–1930-х рр., що його Юрій Лавріненко справедливо і символічно означив як "Розстріляне відродження", а тому була навмисне забута в літературознавстві радянської України.

Після творчої реабілітації 1956 р. (умови якої вивчити достеменно не маємо змоги) В. Мисик частково був доступний читачеві завдяки власній перекладацькій діяльності, про яку принагідно згадували у нормативному курсі з історії української літератури XX ст. 1960–1980-х рр.

Творчу біографію В. Мисика підсумовано у бібліографічному покажчику "Український письменник Василь Мисик" [Україн-

ський письменник Василь Мисик 2007]. Трагічні обставини арешту та ув'язнення задокументовано у статті Г. Костюка [Костюк 1983 (10), 5–20].

Тому в цій розвідці зупинимося на маловідомих штрихах життєпису В. Мисика, які можемо відтворити завдяки архівним матеріалам з Харківського літературного музею.

Народився і зростав В. Мисик у с. Новопавлівці Межівського району на Катеринославщині (тепер – Дніпропетровська область) у багатодітній сім'ї. Заповнюючи анкети та пишучи автобіографії в 1960-х рр., В. Мисик із різних причин вказував, що народився, як і обоє його батьків, у сім'ї селянина [Мисик 1962 (Автобіографія)]. У деяких джерелах аргументовано зазначено, що В. Мисик народився у сім'ї священика [Коломієць 2013, 471–476]. Серед іншого, недостовірність родоводу В. Мисика сягає 1923 р. А. Казка у листі до В. Мисика пише, що П. Тичина уміcтив неточну біографічну довідку про В. Мисика у журналі "Правобережний кооператор": "він [Тичина] трохи не зрозумів мене і написав, що Ви син незаможнього селянина, в той час як я казав тільки, що Ваш батько вийшов із селянства (хоча виконував функції дяка, а згодом священика), а через те, мовляв, Ви – селянин" [Віч-на-віч з Казкою 2005 (5), 158]. Доступні архівні фрагменти сімейної біографії засвідчують певні цікаві штрихи, зокрема, що батько В. Мисика – Олександр Якович Мисик (1870–1937), грав на скрипці, працював дяком, знав нотну грамоту та диригував церковним хором, з яким гастролював до Києва, став священиком 1922 р. на прохання односельців, оскільки після певних історично зумовлених подій місцевий священик був змушений покинути єпархію [Лист М. Таран: НДФ № 11283]. Олександр Якович закінчив початкову школу у Новопавлівці. Деякий час учителював у початкових класах.

Мати Феодора Мефодіївна Мисик, дівоче прізвище Балкова (1870–1948), народилася в с. Муравка на Донбасі. Мала непогані вокальні дані. Співала дітям народних пісень, згодом Василь Олександрович почав записувати слова цих пісень. "В. Мисик завжди з особливим теплом згадував про свою матір, говорив,

що в неї було дивовижне відчуття слова, що саме від матері він привозив багато виразних народних слів для своїх друзів-прозаїків", – ділиться спогадами харківська поетеса і перекладачка О. Ковальова [Ковальова].

Поведінка батьків вагомим чином вплинула на розвиток, світогляд та сприйняття навколишнього світу В. Мисика. Батьки заохочували дітей до науки. В. Мисик навчився читати у п'ятирічному віці, у шість років засвоїв письмо. Окрім цього, чудова природа рідного краю, пісенність матері та батьківські педагогічні здібності розвинули у В. Мисика почуття любові до українських народних пісень і дум. Інтерес до української народної творчості спонукатиме В. Мисика до пошуку культурних паралелей, зокрема в німецькій народній творчості.

Молоде подружжя Мисиків тривалий час працювало у заможних німців. У цей період В. Мисик заприятелював із Я. Рempелем, сином німецького роботодавця, із яким розмовляв німецькою мовою та читав німецькі газети, і в такий спосіб вивчив німецьку мову. Серед перших перекладацьких спроб В. Мисика – саме переклади з німецької мови. Зокрема у літературно-художньому часописі "Плуг", 1928 р. вміщено переклад німецької народної пісні "Спізнилась" [Мисик 1928, 33].

Поряд із віршуванням, юний Мисик цікавився живописом. Підлітком він із приятелем Ф. Решетніковим, художником, вихідцем з родини іконописців, розписував каплиці; окрім цього, малював пейзажі та портрети. Інтерес до малювання згодом дозволить В. Мисикові-перекладачеві на дивовижу вільно почуватися в палітрі кольорів. Експресію вислову, як в оригінальній творчості, так і в перекладі, В. Мисик забезпечує вдало схопленим візуальним образом та художньою деталлю, точним відтворенням колірної гами, як, скажімо, у перекладі вірша П. Б. Шеллі "The Cloud", що належить до зрілого періоду творчості.

Кмітливість і допитливість хлопчика формували світоглядно-естетичні основи поета. З автобіографії 1962 р. довідуємося, що перші вірші надруковано 1922 р. у газеті "Змичка" [Мисик 1962 (Автобіографія)]. Із 1923 р. почав друкуватися у фаховій літературі, періодиці.

Закінчив В. Мисик початкову школу, згодом – семирічну в селі Підгороднє, там зустрів Аркадія Казку – талановитого педагога, який увів В. Мисика у літературне середовище. Ще 1923 р. – у період зачатків становлення та творчого вдосконалення В. Мисика-поета, А. Казка його настановляв: "Праця, праця і праця. Оглядайтесь навкруги і "мучте" самі себе: аналізуйте, критикуйте, перевіряйте і порівнюйте"[Віч-на-віч з Казкою, 158]. Також наголошував на саморозвиткові, підкреслював, що "треба завше рости ізсередини", "працювати над мовою" і неодноразово рекомендував берегти чернетки творів. Такі поради вчителя А. Казки поету-початківцю В. Мисикові деякою мірою визначили його літературно-етичний характер.

За сприянням П. Тичини, 1926 р. В. Мисик переїжджає до Харкова і працює коректором у друкарні імені Г. Петровського, із 1927 р. – у бібліотеці Будинку літераторів імені В. Блакитного. Цей період вагомий у діяльності В. Мисика, оскільки, по-перше, у Будинку літераторів постійно відбувалися поетичні читання, обговорення літературних подій, що сприяло В. Мисикові перебувати в центрі літературного життя і, по-друге, він мав вільний доступ до друкованої літератури.

1929 р. В. Мисик разом із П. Тичиною вперше відвідав Вірменію. Літні періоди 1931–1933 рр. В. Мисик проводив у Таджикистані; подорожував також по Узбекистані. У 1930 р. поет вступив до Харківського технікуму сходознавства, де отримав потрібні мовні навики для подальшої роботи над перекладами з перської, таджицької та арабської мов.

Життєтворчість В. Мисика дозволяє визначити ще одну грань його творчої особистості: самостворення та самоутвердження як перекладача у позаакадемічному середовищі. Це, найперше, стосується англомовного та франкомовного перекладного доробку В. Мисика: ні англійську, ні французьку мови В. Мисик не вивчав у вищій школі. Цілеспрямована перекладацька діяльність В. Мисика поєднана з його оригінальною творчістю як поета, прозаїка, драматурга дала йому змогу змінити історичний образ української культури. Сьогодні постать В. Мисика характери-

зують міжлітературні контакти літератури Сходу та Заходу. Можна ствердити, що В. Мисик – єдиний (крім попередника І. Франка) перекладач ХХ ст., який якісно і кількісно представив українському читачеві дві цілком відмінні у різних культурних вимірах традиції – східну та західну. Саме ця особливість його естетичної програми, його внутрішньої, духовної біографії і вирізняла його серед сучасників.

Ще у 1928 р., у глибокій аналітичній статті "У справі віршованого перекладу", М. Зеров побіжно згадав В. Мисика словами: "Підкупає безпосередньою свіжістю ліризм у В. Мисика, але як хочеться часом побажати йому побільше темпераменту" [Зеров 1988, 128]. Із відстані часу, цю цитату можемо співвіднести зі своєрідним "літературним протегуванням", також, визначенням "робочого поля", у якому В. Мисику належало розвиватися. Згодом М. Зеров включить вірші В. Мисика до антології поезії видавництва "Сяйво", під назвою "Розвага", що вміщала народну творчість та взірці української поезії до 1928 р. понад вісімдесяти авторів. Серед них – поезія М. Зерова, П. Тичини, М. Рильського, Миколи Хвильового, Д. Загула, М. Бажана, Є. Плужника, О. Влизька й ін. В. Мисика представлено трьома віршами: "Минає літо", "Чорна галич кружля", "Осіннє" [Мисик 1928, 337–338]. Цей факт засвідчує схвалення літературної майстерності В. Мисика та сприйняття його поезії як значимої для художньої епохи.

Щоправда, нині прізвище В. Мисика годі шукати серед тих, хто інтенсифікував літературне життя. До 1956 р. його було штучно вилучено з історії літератури [Лавріненко 2008, 361–364], тому він не мав безпосереднього впливу на прийдешнє покоління.

Проте творчість В. Мисика мала суттєвий вплив на загальний розвиток української культури, найперше через художній переклад, до якого він звернеться уже як самодостатній поет. За словами В. Мисика: "треба невтомно вивчати техніку свого мистецтва, щоб не думати про неї у хвилини творчості" [Мисик 1987].

Серед перекладознавчих досліджень зокрема вартісні розвідки авторів, які знали В. Мисика особисто: Г. Кочура, М. Новикової і В. Брюггена. Науковці детально аналізують переклади – вдалі

і не дуже вдалі, підсумок яких дозволяє об'єктивніше представити риси поетичної особистості В. Мисика-перекладача.

Г. Кочур доклав чимало зусиль, щоб популяризувати переклади В. Мисика. Ідеться, зокрема про спільні масштабні проекти для видавництва "Дніпро" та започаткованої серії "Світова поезія", куди мали ввійти кілька збірок, що їх перекладав В. Мисик: поезії О. Хайяма, Р. Бернса, Дж. Кітса.

У дослідженнях Г. Кочура представлено історичну довідку про переклади В. Мисика та проведено їхній аналіз у зіставленні з оригіналами. Г. Кочуру завдячуємо згадці про два анонімно опубліковані переклади В. Мисика [Кочур 1988, 42–46], Г. Кочур вичерпно коментує внесок В. Мисика в українську шекспіріану [Кочур 1966, 26–59]. У статті "Майстри перекладу" автор зазначає, що українську бернсіану в широкому обсязі представив саме В. Мисик [Кочур 1966, 23], на сторінках періодики Г. Кочур публікує добірку перших оригінальних віршів В. Мисика [Кочур 1989, 65–68], які дають змогу простежити тематичну та стилістичну еволюцію творчості В. Мисика. Завдяки Г. Кочуру, опубліковано спогади В. Мисика про М. Зерова [Мисик 1987].

Щодо манери перекладу, то при намаганні – за словами М. Новикової – "бути об'єктивним – до самоусунення" [Новикова 1986, 112], В. Мисик все ж визнавав, що переклади у формі переказування змісту вірша "теж потрібні – для свого часу й для певного кола читачів" [Мисик 1982, 116].

Його активна діяльність як перекладача та популяризатора надбань інших літератур спиралася на переконання, що – цитуємо В. Мисика: "треба повернутись до поважнішої оцінки ролі перекладача, перекладу: саме в цьому жанрі (особливо в нас, де частенько нехтують мовними нормами) наша літературна мова має доводитись до кондиції, проходити випробування на міцність" [Мисик 1982, 116]. Саморедагування власних перекладів – невід'ємна складова творчої особистості В. Мисика, яка позначилася на якості перекладів із погляду їхньої комунікативної мети та функціональної дії, зокрема різночасові версії перекладу В. Мисика поезії Р. Бернса [Дика 2013, 6–7].

Вагомість доробку В. Мисика засвідчує намір видавництва "Дніпро" започаткувати серію "Майстри поетичного перекладу" книгою його перекладів "Захід і Схід" [Мисик 1990]. Водночас передбачали багатотомне видання творів В. Мисика [Лист видавництва…, Вст.15534 РП-1503]. Планували зібрання творів В. Мисика в семи томах до 80-ти річчя з дня його народження, над яким працювали В. Хитрук, О. Лупій, О. Шугай, М. Таран-Мисик під керівництвом І. Драча [Лист М. Таран-Мисик від 2.03.1990 р.]. Серед найновіших публікацій – збірка вибраних поезій "Чорнотроп" та епістолярій В. Мисика [Мисик 2007; Шугай 2016].

Окрім поетичного хисту, інтуїції і творчої уяви, перекладацькій та оригінальній творчості В. Мисика властиві досконале знання техніки віршування, ґрунтовне ознайомлення з позатекстовою дійсністю та зорієнтованість на читача. Поет супроводжував переклади докладними поясненнями, вступними статтями, коментарями, часом виступав популяризатором дитячої літератури. Для прикладу згадаймо переклад короткого оповідання "Ведмежа Джоні" Е. Сетона-Томпсона, канадського письменника шотландського походження. Як бачимо, дитяча література становила сферу професійного зацікавлення для В. Мисика, однак дещо губилася на тлі його мистецької панорами й літературної творчості. До виховання юного читача В. Мисик долучився як перекладач класичної поезії, зазначмо збірку поетичних перекладів "Співець. Із світової поезії кінця XVIII – першої половини XIX сторіччя" [Співець 1972]. У цій збірці в перекладі В. Мисика подані вірші Р. Бернса "До миші, вивернутої плугом з нори в листопаді 1785 року", П. Б. Шеллі "Озімандія", "Мужам Англії", "Рядки", "Хмара", "Світові мандрівники", Дж. Кітса "Про коника та цвіркуна", "До Костюшка", "Сонет про мир", "Сонет про море", "Сонет про славу".

"Антологія зарубіжної поезії другої половини XIX–XX сторіч" (укладач – Д. Наливайко) вміщає вірші В. Вітмена "О Капітане!" і Ґ. Лонгфелло "День відійшов" у перекладах В. Мисика [Антологія 2002].

2005 р. київське видавництво "Грамота" у серії "Шкільна бібліотека" опублікувало видання "Персько-таджицька література" [Персько-таджицька література 2005], де в перекладі В. Мисика

подані моралізаторські вірші А. Рудакі, Ф. Фірдоусі, О. Хайяма, Н. Ґянджеві, М. Сааді, Ш. Гафіза, А. Джамі. Поруч лірика та притчі Дж. Румі в перекладі М. Ільницького та Я. Полотнюка; свого часу, В. Мисик всебічно аналізував і дав схвальну рецензію на ці переклади.

У зрілому періоді творчості В. Мисика ключовим стає антропоцентризм, концепція філософії буття людини та проекція на себе стають чи не найвагомішими при виборі творів для перекладу. Через переклади та оригінальну творчість В. Мисик намагається збагнути призначення людини; особливу увагу В. Мисик приділяє тривалості життя, пошуку щастя, вічним цінностям, таким як дім, сім'я, душевний затишок.

Ілюстрацією до цього ствердження може слугувати переклад В. Мисика сонета Дж. Кітса "When I have fears that I may cease to be":

When I have fears that I may cease to be
Before my pen has glean'd my teeming brain,
Before high-piled books, in charact'ry,
Hold like rich garners the full-ripen'd grain;

When I behold, upon the night's starr'd face,
Huge cloudy symbols of a high romance,
And think that I may never live to trace
Their shadows, with the magic hand of chance;

And when I feel, fair creature of an hour!
That I shall never look upon thee more,
Never have relish in the faery power
Of unreflecting love! — then on the shore
Of the wide world I stand alone, and think
Till Love and Fame to nothingness do sink
[The Northon Anthology 1986, 804].

Як здумаю…
Як здумаю, що можу відійти,
Не вижавши пером свій плідний мозок,
Не склавши урожай в книжки й листи,
Як зерно, що в амбар несуть з повозок;

Коли дивлюсь, як знаки вогняні
У небі півночі встають жадано,
І раптом здумаю, що їх мені
Рукою випадку схопить не дано;

Коли помислю, вродо нетривка,
Що я на тебе більш не подивлюсь
Безумними очима юнака, –
Тоді спиняюсь, думаю, томлюся,
Аж поки перед поглядом моїм
Любов і Слава пропадуть, як дим [Мисик 1990, 477].

Ліричний вірш, написаний у 1818 р. за зразком Шекспірівського сонета, *When I have fears that I may cease to be* – це своєрідна кульмінація світоглядних тем Дж. Кітса: *слава, любов, час*. У ньому поет розкриває два змістові прошарки – висловлює страх, що покине світ молодим і занепокоєння, що не встигне повною мірою розкритися як поет.

Виняткової виразності поетиці Дж. Кітса надають образи, побудовані на несподіваних асоціаціях та зображальних новаціях: *Before my pen has glean'd my teeming brain, / Before high-piled books, in charactry, / Hold like rich garners the full-ripen'd grain.* У вдалому перекладі В. Мисика ці рядки відтворено так: *Не вижавши пером свій плідний мозок, / Не склавши урожай в книжки й листи / Як зерно, що в амбар несуть з повозок.* У цих рядках перекладу, з особливою повнотою розкривається намір "поетичної особистості" Дж. Кітса апелювати до творчого єства. Наскрізною ідеєю сонета є сприйняття людської уяви через метафоричну призму "жнив". Поет не мислить категоріями звичайних людей, а намагається подолати рамки буденного світосприйняття.

Для В. Мисика характерне взаємопроникнення мислеобразів з оригінального твору до перекладного і навпаки. У діяльності В. Мисика ця ознака увиразнюється в аспекті тематичної спрямованості творів, зокрема часу та людського буття. Приміром, завершальні рядки вірша "On Time" Дж. Мільтона: *Then all this earthly grossness quit, / Attired with stars, we shall for ever sit, / Triumphing*

over Death, and Chance, and thee, O Time! В. Мисик відтворив так: *Коли душа земний залишить плаз, / Ми сядемо у світлі невмирущім, / Зборовши Смерть, Судьбу й тебе, о Час!*, тобто час набуває кінцевої грані, коли людина вирушає у вічність. Суголосну концепцію В. Мисик передає у власному чотиривірші: *У людності / Є два крила могутності: / Життя і смерть, / Лет у майбутнє...*

У розумінні В. Мисика, для взірцевого мистецького перекладеного твору характерна довершеність форми, яка має поєднуватися з ідеєю оригінального тексту і водночас підпорядковуватися нормам цільової культури. Переклади В. Мисика зрілого періоду націлені на стилістичну, сюжетну і структурну близькість до першотвору.

Творча особистість В. Мисика як перекладача вписується в загальний контекст неокласичних ідей українського художнього перекладу, які передусім полягали в утвердженні традицій української школи перекладу.

З огляду на орієнтири неокласичної школи перекладу, В. Мисик мав певні пріоритети: вибір авторів, близьких за світобаченням (Р. Бернс, Дж. Кітс); ознайомлення з передісторією написання вірша та епохою автора; уміння вільно й нероздільно входити в інший життєвий, психологічний, художньо-чуттєвий світ; В. Мисик-поет прагне не нав'язувати рис власної поетики іншомовним і дуже відмінним авторам; виявлення й відтворення філософських та естетичних домінант вірша; уникання спокуси адаптації, чітке розрізнення перекладу й переспіву; робота безпосередньо з мовою оригіналу без підрядників; критичне ставлення до власних перекладів (перекладач постійно удосконалював усі без винятку переклади); переважаюче додержання першоджерела: чіткості головної думки, цілісності стилю та стилістичної поліфонії оригіналу; для В. Мисика характерна точність дрібниць і деталей; відтворення ритму та інтонації; мінімум пропусків і дописувань; для відтворення ідейно-образної канви оригіналу В. Мисик іноді відходить від композиції оригіналу та вдається до сміливих експериментів (твори Дж. Ґея, О. Хайяма).

Внесок В. Мисика в розвиток української культури, перекладу зокрема, дозволяє підсумувати, що, хоч і не позбавлений певних перекладацьких вад, В. Мисик постає творцем-інтелектуалом, поліглотом-перекладачем із широким діапазоном мовних і жанрових зацікавлень у світоглядно-естетичному контексті ХХ ст.

ЛІТЕРАТУРА

1. The Northon Anthology of English Literature. – New York ; London, 1986. – Vol. 2.

2. Антологія зарубіжної поезії XIX–XX сторіччя / уклад. Д. С. Наливайко. – К. : "Навчальна книга", 2002.

3. Віч-на-віч з Казкою : листи Аркадія Казки до Василя Мисика // Березіль. – 2005. – № 5. – С. 151–162; № 6. – С. 182–191; № 7–8. – С. 180–191; № 9. – С. 176–184; № 10. – С. 188–191; – № 11. – С. 184–191; № 12. – С. 184–187; 2006. – № 1. – С. 185–191; № 2. – С. 183–190; № 3–4. – С. 179–188; № 5. – С. 185–191.

4. *Дика Г.* Василь Мисик: "Хочеться додому, до роботи, сняться книги і аркуші" / Г. Дика // Українська літературна газета. – 2013. – 13 груд. – С. 6–7.

5. *Зеров М.* У справі віршованого перекладу [передрук *Зеров М.* У справі віршованого перекладу // Життя й революція. – 1928. – № 9. – С. 133–146] / М. Зеров // Всесвіт. – 1988. – № 8. – С. 128–135.

6. *Ковальова О.* Роздуми про сходження духу. Спогади про Василя Мисика / О. Ковальова. – Текст спогадів знаходиться в архіві автора.

7. *Коломієць Л.* Василь Мисик / Л. Коломієць // Український художній переклад та перекладачі 1920–30-х років : матеріали до курсу "Історія перекладу". – К. : ВПЦ "Київський університет", 2013. – С. 471–476. *Див. також:* ХХ сторіччя української поезії : антологія "Вітчизни". Василь Мисик (1907–1983) // Вітчизна. – 2007. – № 9–10. – С. 139–147.

8. *Костюк Г.* Василь Мисик: спогад / Г. Костюк // Сучасність. – 1983. – № 10. – С. 5–20.

9. *Кочур Г.* Василь Мисик: Перші кроки / Г. Кочур // Дніпро. – 1989. – № 1. – С. 65–68.

10. *Кочур Г.* Кілька уваг про Василя Мисика та його переклад "Ромео і Джульєтти" / Г. Кочур // Прапор. – 1988. – № 9. – С. 42–46.

11. *Кочур Г.* Література та переклад. Дослідження. Рецензії. Літературні портрети. Інтерв'ю / Г. Кочур. – К. : Смолоскип, 2008. – Т. 2.

12. *Кочур Г.* Майстри перекладу : [М. Зеров, М. Рильський, В. Підмогильний, М. Терещенко, Б. Тен, І. Стешенко, В. Мисик, М. Лукаш] / Г. Кочур // Всесвіт. – 1966. – №4. – С. 17–24.

13. *Кочур Г.* Шекспир на Украине / Г. Кочур // Мастерство перевода. – М., 1966. – С. 26–59.

14. *Лавріненко Ю.* Розстріляне відродження. Антологія 1917–1933 / Ю. Лавріненко. – К. : Смолоскип, 2008.

15. Лист М. Таран – Мисик родичам В. Мисика [фрагмент ; дату не зазначено] // Харківський літературний музей. – НДФ № 11283.

16. Лист видавництва художньої літератури "Дніпро" від Сергійчука Т. І., адресований Таран-Мисик М. І. // Харківський літературний музей. – Вст.15534 РП-1503.
17. Лист М. Таран-Мисик, датований 2.03.1990 р. // Харківський літературний музей. – Вст.15535 РП-1504.
18. *Мисик В.* "Життя вимагає новаторства...": із записників поета / В. Мисик // Літературна Україна. – 1987. – 23 лип.
19. *Мисик В.* Захід і Схід : переклади / В. Мисик. – К. : Дніпро, 1990.
20. *Мисик В.* Зустрічі : ст., нариси / В. Мисик. – Харків : Прапор, 1982.
21. *Мисик В.* Спізнилась : [переклад німецької народної пісні] / В. Мисик // Плуг. – 1928. – № 4. – С. 33.
22. *Мисик В.* Сторінка пам'яті : [про перебування на Соловках і знайомство з М. Зеровим] / В. Мисик // Літературна Україна. – 1987. – 13 серп.
23. *Мисик В.* Чорнотроп : вибране / В. Мисик. – Х. : Майдан, 2007.
24. *Мисик В.* Автобіографія [20 листопада 1962] / В. Мисик // Харківський літературний музей. – Вст. № 18474 РП-2457.
25. *Мисик В.* Поезії / В. Мисик // Розвага : Книга української поезії / упор. М. Лебединський. – К. : "Сяйво", 1928. – С. 337–338.
26. *Новикова М.* Прекрасен наш союз : Литература – переводчик – жизнь : лит.-крит. Очерки / М. Новикова. – К. : Рад. письменник, 1986.
27. Перcько-таджицька література : Твори Рудакі, Фірдоусі, Хайяма, Румі, Нізамі, Сааді, Гафіза, Джамі : навч. посіб. – К. : Грамота, 2005.
28. Співець: із світової поезії кінця XVIII – першої половини XIX сторіччя / упоряд. Г. Кочур. – К. : Веселка, 1972.
29. Український письменник Василь Мисик : бібліогр. покажч. – Х. : Харків. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка, 2007.
30. *Шугай О.* Цвіт Вишні, або Втрачене кохання Василя Мисиска : оповідь у листах і документах – з коментарями / О. Шугай. – К. : Ярославів Вал, 2016.

Надійшла до редколегії 30.01.17

Nataliya Hrytsiv
Ivan Franko National University of Lviv (Ukraine)

The world of translation of Vassyl Myssyk (in commemoration of his 110th birth anniversary)

This paper examines selective aspects of the activity of Vassyl Myssyk (1907 – 1983) as a translator who played a significant role in the development of cultural and educational activities in Ukraine. His creativity is viewed through the prism of sociology of translation, which imposes the possibility to see 'beyond the text', to redress geo-political and social contexts of Myssyk's working conditions, to reconstruct the consequences of a sharpened 'sociological eye' on Myssyk as an agent involved in the translation process of 20th c. Ukraine.

It should therefore be clarified that the translator Vassyl Myssyk is considered the 'exile translator'. For his ideological beliefs he was kept imprisoned for 5 years.

A translator of world's paramount creative writings, Myssyk stands out against a background of the creativity of other activist translators in Ukraine – mainly due to his biography. His early translation career started in 1932 and lasted by the year 1934. In 1932 the first collection of translated verses entitled Robert Burns "Pisni ta Poemy"/ Robert Burns "Songs and Poems" was published. In 1934 an excerpt of the novel by John Roderigo Dos Passos "1919" ("Nineteen Nineteen") was published in Chervonyi Shliakh magazine with the indication to be continued. The same year, however, Myssyk was arrested and spent five years of exile in Solovky. In 1949 he was set free and in the year 1958 he was rehabilitated. It should be taken into consideration that his translations were monitored and shadowed ever since. Admittedly, his creativity – original writings and translation-related activity – was under peer supervision and censorship of power institutions.

Certain success in his after exile translations may be constituted. His collections of translations enlist R. Burns' poetry (1959); O'Henry novel "Cabbages and Kings" (1962, republished in 1980); W. Shakespeare's drama "Timon of Athens" (1964); J. Keats' poems (1968), and others. The following genres are presented by V. Myssyk in translation: poetry (J. Milton, R. Burns, G. G. Byron, P. B. Shelley, J. Keats, H. Longfellow, W. Whitman, etc.), fable (J. Gay), drama (W. Shakespeare), and prose (O. Henry, J. Dos Passos).

Listed above are the translations done from English. Numerous translations are done from the Persian language, namely the well-known writings by Abdurakhman Dzham, Muslikhadyn Saadi, Omar Khayam, Hafiz, Abul-Kasym Fibrdous, and others. Apart from his translations, Myssyk left enormous heritage of his original works, both poetic and prosaic.

The crucial point here is that some translations of Myssyk never occurred to be published during his lifetime. For example, he translated a drama "The tragedy of Romeo and Juliet" by Shakespeare in 1932, which turned to be published only in 1988 (posthumously). Taking into consideration these facts, it should be cleared that Myssyk never rose in rebellion against such injustice. Instead, he found his way to catharsis via poetry writing and translating.

Myssyk possesses unique values and understanding of the responsibility of a translator at different – early, interim and mature – stages of his biography. It becomes obvious that Myssyk was experimenting with genres and strategies. Apart from further masterly translations, this activity resulted in the multiple versions of the same source text, thus, constituting the potential for gradual re-contextualization and serving favourable corpus for researching the translator's style and taste. Thus, the interim stage allows regarding V. Myssyk's translations as a stage of improvement and self-editing.

At his mature stage, Myssyk concentrated on the all-embracing presentation of the original author (his biography, translations, and commentaries). The priorities in the translator's conception were: translating significant classical works; following the source text concerning the clarity of the motif and innovative poetic forms;

distinguishing between elevated and low style, working directly with the source language, without the mediation of other linear translations; refraining from adaptation, distinguishing between translation and transfusion; rendering tropes and figures of the original without an unnecessary overloading readers' perception with unusual images; rendering metrical peculiarities and euphony of the source text.

The distinguished feature of Myssyk as a translator is his enthusiasm and eagerness to focus on two prevailing languages – English and Persian.

In terms of translator's creativity, Myssyk understood translation as synthesis of form representation as connected with the idea of the original writing, which, at the same time, should correspond to the norms of the target culture. The reader awareness is another locus of Myssyk, i.e. the translated text is source-oriented, however, assimilated with the target reader's aesthetic sphere.